

Tikkun, divný film o tom, jak dát dohromady víru v Boha a tělesnou touhu

FOTO AVISHAI SIVANA

Díky efektivnímu systému se v Izraeli, státě věčně na pokraji války, točí pozoruhodné filmy. Že by cesta pro českou kinematografii?

Vojáci už vyšli z módy

Pocházejí odtud sledované seriály *Ve jménu vlasti* nebo *Terapie*. V poslední době z Izraele ale přicházejí také velmi dobré celovečerní filmy, které už nevyprávějí jenom o válce. Dá se mluvit o izraelském filmovém zázraku?

V PŮLI ČERVENCE proběhl v Jeruzalémě 32. ročník největšího izraelského filmového festivalu současnosti. Akce probíhá v moderní kinematice na dohled od masivních zdí Starého města, ovšem když zaostříte na východ, uvidíte i moderní zed, jež odděluje město od arabských území. Nikde jinde není náboženská a politická napětí tak hmatatelné jako tady.

Ve čtyřech sálech jela klimatizace naplněná diváci všech věkových skupin chodili na solidní selekci z evropských festivalů, část bylo možné vidět i v Karlových Varech (*Humr, Amy, Heil*). Význam-

nou a hojně navštěvovanou část programu ovšem zabraly místní, izraelské premiéry a také diskuse, přednášky i prezentace projektů v raných stádiích vývoje.

Už první ze soutěžních snímků, hororová komedie *Jeruzalem* od Dorona a Joava Pazových, ukázal, že v Jeruzalémě oceňují původní nápady a svobodného ducha, který se nebere úplně vážně. Americká turistka vybavená chytrými brýlemi se tady společně s nejlepší kamarádkou vydává do Jeruzaléma, aby tu ve Starém městě zažila dobrodružné prázdniny. Brzy se spřátelí se židovským vojákem,

arabským hostelmeisterem a také mladým záhadologem. Ve městě naneštěstí zrovna vrcholí dábelská aktivita, ulice plní démoni a zombie a hrdinové musí prchat

před jejich krvežíznivými pařáty. Dění přitom sledujeme výhradně optikou chytrých brýlí. Kvalitní provedení a dobře využitě neopakovatelné prostředí předurčují,

Snímek *Princezna* je o sexuálním dospívání jedenáctileté dívky

aby se *Jeruzalem* stal oblíbeným účastníkem hororových festivalů. Ve druhé půlce se vtip s brýlemi sice poněkud obehraje, *Jeruzalem* však přesto ocenil sál bouřlivým potleskem a snímek nakonec získal rovněž cenu diváků. Obecnost se vůbec v Jeruzalémě chová nadšenecky, projekce často uzavíraly ovace vestoje.

Hlavní trofej vyhrálo černobílé drama *Tikkun* od Avišaje Sivana, což je jeden z nejdīvnejších filmů, jaké letos vznikly. Ortodoxní Chajim-Aaron studuje náboženskou školu, ale čím dál víc mu dělá problém dát dohromady víru v Boha s touhami vlastního těla. A když pak ve sprše uklouzne, praští se do hlavy a umírá... skoro na hodinu. Po probuzení Chajim-Aaron zjišťuje, že se něco změnilo. Mladík už na čtení nepotřebuje brýle. A vyráží taky na výlet do nočního Tel Avivu. *Tikkun* balancuje na hraně experimentu a hluboké studie o muži, který ztratil své jistoty, a dává zapomenout na to, jak jsme dosud izraelské filmy vnímali.

SPOLEČNOST SE POHNULA Vždyt druhou polovinu nultých let charakterizoval v izraelském filmu válečný spor. Josef Cedar v dramatu *Beaufort* (2007) sleduje osudy vojáků ve stejnojmenné pevnosti na území Libanonu. Animovaný *Valčík s Bašírem* (2008) od Ariho Folmana je souborem režisérových vzpomínek na vojenskou službu a *Libanon* (2009) od Samuela Maoze vypráví o osádce tanku, jež vnímá obrannou operaci průzorem železná bestie.

Z armádního tématu alespoň trošičku vybočilo komediální drama *Kapela přijela* (2007) od Erana Kolirina. Egypťská policejní kapela se tu omylem ocitne v židovském městě uprostřed Negevské pouště.

FOTO MARKER FILMS

Jeruzalem, hororová komedie ze Starého Města, kterou na festivalech uzavírají ovace vestoje

Všechny tyhle filmy zaujaly světové publikum na významných filmových akcích, byly také pravidelně nominovány na Oscary. Kromě děje se od běžné festivalové produkce odlišovaly tím, jak tvůrci vynalézavě podtrhovali válečnou zběsilost stylotvorným prvkem, ať už jde o okouzující animaci Ariho Folmana, nebo naopak striktní výšeč tankového zaměřovače v Libanonu. Kanonáda těchto podařených, protiválečných filmů si však vybrala i svou daň: „Když dneska netočíte o konfliktu Židů a Arabů, na světových festivalech vám pšenka nepokvete,“ říká režisér a producent Elad Ajzen, jenž v Jeruzalémě soutěžil s pozoruhodným milostným animovaným kráskem *InSight*.

„Připadá mi, že optika v izraelském filmu se konečně pohnula,“ namítá naopak Elad Gaviš, producent komorního dramatu *Princezna* o sexuálním dospívání jedenáctileté dívky pod dohledem přítele své matky. *Princezna* v Jeruzalémě loni zvítězila a letos se promítala na prestižních adresách v Sundance a v Karlových Varech. „V minulosti jsme naslouchali politickým obavám, zato v poslední době působí izraelský film tematicky bohatším dojmem, objevily se příběhy s univerzálním dosahem. Podle mě to reflektuje změnu ve společnosti. Musíme pamatovat na to, že jsme velmi mladý stát. Během prvních padesáti let se společnost soustředila na příchod a srozměnění s, těmi druhými. Teď jsme se snad konečně začali starat o běžnější společenské problémy. Je to vzrušující doba!“

Gavišův pohled dokresluje, že na soutěžní prezentaci scénářů Pitch Point, odkud vzešly i zmínované snímky, jako *Libanon* či *Kapela přijela*, letos vyhrál projekt *In Between* o třech mladých palestinských Izraelcích, jež bydlí

v jednom bytě v Tel Avivu: právnička Lejla tráví noci na mejdanech, Salma je lesbička a dýdžejka, a Núr naopak pobožná muslimka. Sociálně i nábožensky pestrou materií izraelské společnosti vnímá režisér Ajzen jako největší výhodu tamních filmařů: „Okolní realita nám nabízí mnoho palčivých témat, hlubokých charakterů a odlišných perspektiv.“

ZAČALO TO V TELEVIZI

Rozkvět izraelského filmu má několik základních kamenů. Působí tam mnoho filmových škol s různými typy zaměření. Nejslavnější je telavivská univerzita a jeruzalémská The Sam Spiegel Film & Television School, již podporuje nadace slavného hollywoodského producenta Sama Spiegela (*Most přes řeku Kwai, Lawrence z Arábie*), který ve třicátých letech působil také v Čechách.

Pomohl i bující televizní trh – k jeho otevření došlo na začátku devadesátých let a konkurence tu začala tlačit na kvalitní seriály a pořady. Izrael je dnes jedním z největších světových exportérů televizních formátů – pochází odtud série jako *Ve jménu vlasti*, jež slaví úspěch ve Spojených státech, anebo v Česku oblíbená *Terapie*. Také loňský seriál Jana Hřebejka *Až po uši* vychází z původního izraelského díla.

Exportní orientace je přitom životní nutností filmařů z osmimilionové země na východním břehu Středozemního moře, a to nejen v televizní branži. „Umělecké filmy se tu sotvakdy ekonomicky vyplatí,“ je přesvědčen producent Gaviš s tím, že u každého projektu uvažuje, zda bude možné získat i peníze ze zahraničí. V Izraeli existuje státní podpora, nicméně například většina z projektů prezentovaných na Pitch Pointu měla rozpočet mezi pěti až 15 milióny korun. „Právě to, že jsme nuceni pracovat s malými rozpočty, nás ve finále posiluje,“ uvádí Gaviš: „Nutí nás to k inovacím a neobvyklým přístupům.“

„Právě to, že jsme nuceni pracovat s malými rozpočty, nás ve finále posiluje,“ uvádí Gaviš: „Nutí nás to k inovacím a neobvyklým přístupům.“

„Právě to, že jsme nuceni pracovat s malými rozpočty, nás ve finále posiluje,“ uvádí Gaviš: „Nutí nás to k inovacím a neobvyklým přístupům.“

Nechají se čeští filmaři inspirovat?

ZELENY RAOUL

DO MOBILŮ A TABLETŮ
www.raoul.cz